

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2019. gada 4. martā

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Gunārs Kusiņš, tiesneši Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Timura Jareško, Milas Šteinas, Edvarda Šmita, Aleksandra Fominova, Vladislava Kuļikova, Vladas Elīzas Ševšeļovas, Jeļizavetas Kotovas, Annas Lisas Čmihovas, Agnijas Busilas, Marijas Busilas, Mihaila Zaslavska un Aleksandra Zaslavska (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 19/2019),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmo un otro daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 13. panta pirmajai daļai un 14. panta otrajai daļai.

2. 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmā daļa paredz papildināt Izglītības likuma 9. pantu ar 1.¹ daļu šādā redakcijā: “(1¹) Privātajās izglītības iestādēs vispārējo izglītību un profesionālo izglītību pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē iegūst valsts valodā.”

Savukārt šā likuma 1. panta otrā daļa paredz izteikt Izglītības likuma 9. panta otrās daļas, kas noteic gadījumus, kad izglītību var iegūt arī citā valodā, 1. un 2. punktu šādā redakcijā:

“1) izglītības iestādēs, kuras īsteno izglītības programmas saskaņā ar Latvijas Republikas divpusējiem vai daudzpusējiem starptautiskajiem līgumiem;

2) izglītības iestādēs, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pakāpē, ievērojot šā likuma 41. panta noteikumus”.

Atbilstoši 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 7. pantam šā likuma 1. panta pirmā daļa, kā arī otrā daļa, ciktāl tā paredz izteikt Izglītības likuma 9. panta otrās daļas 2. punktu jaunā redakcijā, stājas spēkā: 1) 2019. gada 1. septembrī – attiecībā uz pirmsskolas izglītības programmu īstenošanu un pamatizglītības programmu īstenošanu 1.–7. klasē; 2) 2020. gada 1. septembrī – attiecībā uz pamatizglītības programmu īstenošanu 8. klasē un vidējās izglītības programmu īstenošanu 10. un 11. klasē; 3) 2021. gada 1. septembrī – attiecībā uz pamatizglītības programmu īstenošanu 9. klasē un vidējās izglītības programmu īstenošanu 12. klasē.

Tādējādi ar 2018. gada 22. marta likumu “Grozījumi Izglītības likumā” kopš 2018. gada 16. aprīļa no Izglītības likuma 9. panta otrās daļas tika izslēgta norma, kas vispārīgi paredzēja, ka privātās izglītības iestādēs izglītību var iegūt citā valodā.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei.

Pieteikuma iesniedzēji lūdz atzīt 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmo un otro daļu par neatbilstošu Satversmei un Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību normām. Tomēr kolēģija secina, ka pēc būtības Pieteikuma iesniedzēji atsaucas uz minētās konvencijas normām vienīgi tāpēc, lai pamatotu likuma normu iespējamo neatbilstību Satversmes 112. panta pirmajam teikumam. No minētā izriet, ka pēc būtības pieteikumā ir ietverts prasījums izvērtēt 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās un otrās daļas atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums par likuma atbilstību Satversmei ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts noteic, ka, izskatot pieteikumu, Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Pieteikuma iesniedzēji iepriekš jau ir vērsušies Satversmes tiesā ar pieteikumu, kurā viņi lūdza atzīt 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmo un otro daļu par neatbilstošu Satversmes 91. pantam un 112. panta pirmajam teikumam (pieteikums Nr. 188/2018). Satversmes tiesas 2. kolēģija 2019. gada 14. janvārī pieņēma lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu pēc šī pieteikuma (turpmāk – kolēģijas 2019. gada 14. janvāra lēmums).

Līdz ar to jāizvērtē, vai izskatāmajā pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts vai juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

6. Izskatāmajā pieteikumā nav mainījies faktisko apstākļu izklāsts, taču tajā ir papildināts pieteikuma pamatojums. Līdz ar to kolēģija izvērtēs, vai izskatāmajā pieteikumā salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu pēc būtības ir mainījies tajā ietvertais pamatojums.

6.1. Kolēģijas 2019. gada 14. janvāra lēmumā konstatēts, ka Pieteikuma iesniedzēji nav pamatojuši, kā 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta otrās daļas izteikšana jaunā redakcijā, no Izglītības likuma 9. panta otrās daļas izslēdzot normu, kas paredzēja tiesības privātās izglītības iestādēs iegūt izglītību citā valodā, radījusi viņu pamattiesību aizskārumu.

Kolēģijas 2019. gada 14. janvāra lēmumā Pieteikuma iesniedzējiem paskaidrots, ka regulējuma izslēgšana no likuma pati par sevi nerada pienākumu privātajās izglītības iestādēs iegūt vispārējo pamata vai vidējo izglītību valsts valodā. Šādu pienākumu radīs Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļa kopsakarā ar pārejas noteikumiem par šīs normas spēkā stāšanos (*sk. kolēģijas 2019. gada 14. janvāra lēmuma 7.1. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēji šajā pieteikumā atkārtoti norāda, ka normas, kas ļāva Pieteikuma iesniedzējiem iegūt vispārējo izglītību pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē privātajās izglītības iestādēs dzimtajā valodā, izslēgšana no Izglītības likuma rada tiesisko nenoteiktību, jo šajā likumā pašlaik vispār nav reglamentēts jautājums par izglītības ieguves valodu privātajās izglītības iestādēs.

Līdz ar to izskatāmajā pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta otrās daļas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. pantam un 112. panta pirmajam teikumam pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu.

6.2. Kolēģijas 2019. gada 14. janvāra lēmumā arī konstatēts, ka pieteikumā nav norādīts juridiskais pamatojums par 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās daļas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Izskatāmajā pieteikumā Pieteikuma iesniedzēji norādījuši apsvērumus tam, ka pret viņiem salīdzinājumā ar citu minoritāšu pārstāvjiem nepamatoti pieļauta atšķirīga attieksme. Taču viņi vēl joprojām nav juridiski pamatojuši, ka pieteikumā minētās nacionālās minoritātes atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, kā arī to, vai pret dažādām nacionālām minoritātēm pieļautai atšķirīgai attieksmei ir leģitīms mērķis un vai tā ir samērīga.

Līdz ar to izskatāmajā pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās daļas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu.

6.3. Pieteikumā ir ietverti papildu argumenti par 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās daļas (turpmāk – apstrīdētā norma) iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam un 112. panta pirmajam teikumam. Līdz ar to pieteikuma juridiskais pamatojums šajā daļā pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu.

Līdz ar to kolēģijai šajā pieteikuma daļā ir no jauna jāvērtē tā atbilstība Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam tiesības iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai ir personai tai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzēji apgūst vispārējo izglītību viņu dzimtajā valodā – krievu valodā. Viņi uzskata, ka apstrīdētā norma paredz diskriminējošu attieksmi pret mazākumtautību pārstāvjiem iepretim personām, kuru dzimtā valoda ir valsts valoda, un ierobežo mazākumtautību pārstāvju tiesības uz izglītību. Tādējādi apstrīdētā norma aizskarot viņiem Satversmes 91. panta otrajā teikumā un 112. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgi iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

8. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts prasa šādu uzskatu pamatot.

Pieteikumā norādīts, ka Pieteikuma iesniedzēju pamattiesību aizskārums iestāsies nākotnē, kad 2018. gada 22. marta likuma „Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmā daļa pakāpeniski stāsies spēkā atbilstoši šā likuma 7. pantam. Proti, personām, kuras pieder nacionālai minoritātei, tikšot liegtas tiesības iegūt vispārējo pamata un vidējo izglītību dzimtajā krievu valodā.

Personai ir tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību arī nākotnē sagaidāma pamattiesību aizskāruma gadījumā. Nākotnē sagaidāms pamattiesību aizskārums nozīmē, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka apstrīdētās normas piemērošana varētu radīt nelabvēlīgas sekas konstitucionālās sūdzības iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12.1. punktu*).

Atbilstoši 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 7. pantam grozījumi Izglītības likuma 9. pantā attiecībā uz panta papildināšanu ar 1.¹ daļu pakāpeniski stāsies spēkā nākotnē atkarībā no klases, kurā izglītojamais mācās. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējiem nākotnē būs pienākums privātajās izglītības iestādēs izglītību pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē iegūt valsts valodā. Līdz ar to nākotnē iestāsies viņu tiesību aizskārums.

Ņemot vērā minēto, pieteikums šajā daļā atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

9. Pieteikumā ir pamatots, ka Pieteikuma iesniedzēju pamattiesību aizskārums radīsies nākotnē. Līdz ar to uz izskatāmo pieteikumu nav attiecināmas Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrās un ceturrtās daļas prasības.

10. Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam un 112. panta pirmajam teikumam. Pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Prasījums izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam un 112. panta pirmajam teikumam atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta otrajam teikumam un 112. panta pirmajam teikumam” pēc Timura Jareško, Milas Šteinas, Edvarda Šmita, Aleksandra Fominova, Vladislava Kuļikova, Vladas Elīzas Ševšeļovas, Jeļizavetas Kotovas, Annas Lisas Čmihovas, Agnijas Busilas, Marijas Busilas, Mihaila Zaslavska un Aleksandra Zaslavska pieteikuma (pieteikums Nr. 19/2019).

2. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – līdz 2019. gada 7. maijam iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

3. Atteikties ierosināt lietu pēc Timura Jareško, Milas Šteinas, Edvarda Šmita, Aleksandra Fominova, Vladislava Kuļikova, Vladas Elīzas Ševšeļovas, Jeļizavetas Kotovas, Annas Lisas Čmihovas, Agnijas Busilas, Marijas Busilas, Mihaila Zaslavska un Aleksandra Zaslavska pieteikuma par 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā”

1. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, kā arī par šā likuma 1. panta otrās daļas atbilstību Satversmes 91. pantam un 112. panta pirmajam teikumam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

G. Kusiņš